رویکردهای پژوهشی در علوم زمین، شماره ۲۱، پاییز و زمستان ۱۴۰۲، ص ۳۱ – ۴۲

ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

مجله علمی رویکردهای پژوهشی در علوم زمین (سال هشتم)
شماره ۲۱ / پاییز و زمستان ۱۴۰۲ / ص ۳۱ – ۴۲

تأثیر و اهمیت ایجاد ژئوپارک بر توسعه اقتصادی جامعه محلی و گردشگری پایدار در چابهار

تاریخ دریافت مقاله: دی ۱۴۰۲
تاریخ پذیرش مقاله: اسفند ۱۴۰۲

محمدسعید موسایی باغستانی[۱]، اسماعیل رأفت[۲]

[۱] مدیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی منطقه آزاد چابهار و کارشناس ارشد مدیریت راهبردی.

[۲] رییس اداره ارزیابی، نظارت و صدور مجوزهای گردشگری و کارشناسی ارشد مدیریت جهانگردی گرایش برنامه ریزی و توسعه

نام نویسنده مسئول:
محمدسعید موسایی باغستانی

چکیده

هدف اصلی این پژوهش بررسی تأثیر و اهمیت ایجاد ژئوپارک بر توسعه اقتصادی جامعه محلی و ترویج گردشگری پایدار در چابهار بوده است. روش تحقیق حاضر به شیوه توصیفی-پیمایشی با نگاه همبستگی اجرا گردیده و از لحاظ هدف، از نظر کاربردی و زمان، مقطعی تلقی می‌شود. جامعه پژوهش از میان بهره‌برداران تاسیسات گردشگری، جامعه محلی و پرسنل سازمان منطقه آزاد چابهار، به‌ویژه مدیریت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی سازمان، با انتخاب ۷۵ نفر، تشکیل یافته است. روش جمع‌آوری اطلاعات از تحقیقات کتابخانه‌ای و میدانی با بهره‌گیری از پرسشنامه اجرا گردیده است. جهت تحلیل داده‌ها، از نرم‌افزار SPSS استفاده شده و نتایج نشان داده‌اند که ایجاد ژئوپارک در توسعه اقتصادی و توسعه گردشگری، تأثیر موثری در جامعه محلی چابهار دارد.

کلمات کلیدی: ژئوپارک، توسعه، اقتصادی جامعه محلی، گردشگری پایدار، چابهار.

ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

مقدمه

امروزه گردشگری یکی از مسائل مهم و موثر اقتصادی و از عوامل مهم و برجسته ارتباطی، اجتماعی و فرهنگی در سطح جهان محسوب می شود. در واقع گسترش زیرساخت های اقتصادی، بهداشتی امنیتی و ارتباطی در قرن بیست و یک گردشگری را به واقعیتی اجتناب ناپذیر در زندگی انسان ها تبدیل کرده است (سقایی و علیزاده، ۱۳۹۲ : ۲). از این رو گردشگری یکی از صنایع کلیدی در هر جامعه است که می تواند توجه برنامه ریزان را جلب کند، زیرا این صنعت بر بسیاری از بخش های جامعه، از جمله بخش های اقتصادی، فرهنگی و زیست محیطی تأثیر می گذارد. از طرف دیگر، حجم زیاد مسافرت ها در سال های اخیر موجب شده است گردشگری یکی از بزرگترین صنایع در دنیا معرفی شود (کاظمی و همکاران ، ۱۳۹۱: ۴۸)، به طوری که درآمد گردشگری به همراه حمل و نقل مسافران در حدود ۱۷درصد کل صادرات دنیا را تشکیل می دهد. با توجه به اهمیت فزاینده گردشگری در دنیای امروز و رقابتی شدن بازار گردشگری در سرتاسر جهان، مقاصد گردشگری رقابت فزاینده ای با یکدیگر برای جذب گردشگران دارند. گسترش صنعت گردشگری در هر نقطه از جهان مستلزم شرایط و امکانات ویژه ای مانند آب و هوا، آثار باستانی، جاذبه های طبیعی، آداب و سنن، زیرساخت ها، امکانات و تجهیزات است (پوراحمد و همکاران،۱۳۹۲ : ۲). لذا هر یک از مقاصد گردشگری باید تلاش کنند سهم خود را از این صنعت و درآمدهای آن افزایش دهند. هم اکنون بسیاری از کشورهای پیشرفته جهان، گردشگری را بهترین راه اعتلای فرهنگ، ایجاد تفاهم بین المللی و دستیابی به درآمدهای سرشار اقتصادی می دانند (دخیلی کهنمویی، ۱۳۸۳ : ۴). گردشگری از دید اقتصادی یکی از سریع ترین راه های برگشت سرمایه است و بالاترین ضریب انباشت سرمایه را دارد؛ زیرا سرمایه به صورت ارز وارد کشور می شود (ابهری، ۱۳۸۴ : ۳۱).

ژئوپارک ها به عنوان سرزمین های مورد هدف ژئوتوریسم، ابتکاری ارزشمند و هوشمندانه از سوی یونسکو و ابزاری قدرتمند در رسیدن به توسعه پایدار منطقه ای و ایجاد تعادل میان حفاظت از میراث زمین، فرهنگ، فعالیت های انسانی از طریق تشویق به گردشگری پایدار و ترویج آگاهی هستند. ژئوپارک ها نگاهی نوین و مدرن به گردشگری و پایداری داشته و توسعه گردشگری پایدار در ژئوپارک ها با پیروی از بهترین روش های بین المللی در پایداری زیست محیطی و مشارکت مردم محلی، حفظ میراث و ارتقا درک و شناخت جامعه محقق می شود. گردشگری پایدار سعی در تنظیم روابط بین جامعه میزبان، مکان گردشگری و گردشگران دارد، تا با تعدیل فشار و بحران بین این عناصر، آسیب های محیطی و فرهنگی را به حداقل برساند، رضایت بازدیدکنندگان را فراهم نموده و به رشد اقتصادی ناحیه میزبان کمک کند. تمامی اهداف گردشگری پایدار را می توان یک جا و بصورت منسجم در مفهوم ژئوپارک یافت. ژئوپارک با رونق گردشگری کیفی و با بهره برداری پایدار از منابع محیطی، نیاز کنونی گردشگران و مناطق میزبان را مورد توجه قرار می دهد، بدون آنکه امکان تامین نیاز گردشگران آینده را به مخاطره اندازد. هدف نهایی ژئوپارک ها، تقویت جایگاه سرزمین و رسیدن به توسعه پایدار جوامع محلی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیست محیطی) و در نهایت ترفیع ملی است (بدری، ۱۴۰۱).

ژئوپارک‌ها، مناطقی هستند که به خاطر تنوع زمین شناسی، بیولوژیکی و فرهنگی خاص، به عنوان میراث جهانی توسط سازمان علمی فرهنگی ملل متحد[1]تعریف می‌شوند. ایجاد ژئوپارک‌ها به عنوان یک راهبرد توسعه پایدار، می‌تواند تأثیرات بسیار مثبتی روی توسعه اقتصادی جامعه محلی و صنعت گردشگری داشته باشد. درمورد چابهار، که یکی از مناطق زیستگاهی و فرهنگی منحصربه فرد ایران است، ایجاد ژئوپارک می‌تواند به شکل‌های مختلف تأثیر مثبتی داشته باشد.

راشدی و همکاران (۱۳۹۹) نشان می دهد مدیریت شهری تهران با برنامه ریزی صحیح و کشف فرصت های پنهان بخش گردشگری می تواند درآمدهای پایدار خود را افزایش دهد. اعظمی و همکاران (۱۳۹۴) نشان دادند که عامل اجتماعی نسبت به عوامل اقتصادی و محیط زیست، بیشترین تاثیر را بر گردشگری پایدار داشته است. نتایج مطالعه بدری و همکاران (۱۳۸۸) نشان داد که گردشگری اثرات مثبتی از قبیل اشتغال زایی و افزایش درآمد ساکن نواحی روستایی داشته است. نتایج مطالعه شهابیان (۱۳۹۰) نشان می دهد که گردشگری شهری در عین حال که اثرات مثبت اقتصادی انکار ناپذیری بر جامعه شهری دارد، در کنار خود آثار متنوع (مثبت و منفی) اقتصادی، اجتماعی و محیطی را نیز در شهر میزبان ایجاد می نماید. نتایج مطالعه شیبانی نیا و

[1] UNESCO

ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

همکاران (۱۴۰۰) نشان داد برای دستیابی به توسعه پایدار، برنامه ریزی گردشگری باید به اندازه کافی متمرکز باشد. از این رو نیاز است تا گردشگری در ابعاد وسیع، یکپارچه و وابسته به منابع فرهنگی و طبیعی صورت گیرد و سیاست های جذب گردشگر از کمیت بسوی کیفیت هدایت شود. فنی و همکاران (۱۳۹۳) نشان می دهد که گردشگری، باوجود اشتغال زایی، افزایش درآمد و بهبود کمی و کیفی صنایع دستی، سبب بالا رفتن قیمت ها، سوداگری و تغییر کاربری زمین و افزایش ساخت و ساز و از بین رفتن بافت با ارزش در شهر و از این رو با وجود منافع اقتصادی، سبب ناپایداری کالبدی شهر شده است. از لحاظ اجتماعی، باعث بهبود وضعیت آموزش و بهداشت، افزایش تعامل شهروندان و امنیت و لذا پایداری نسبی اجتماعی شده ولی از لحاظ محیط زیست، پیامدهای منفی زیادی از قبیل آلودگی های محیطی، افزایش ترافیک، تغییر کاربری های مفید برای محیط زیست شهری همراه بوده که مغایر با اهداف توسعه پایدار شهری است. بنابراین، با برنامه ریزی اصولی و تلاش برای استفاده بهینه از ورود گردشگران می توان وضعیت اقتصادی، اجتماعی، محیطی و کالبدی شهر را بهبود بخشید. داولینگ (۲۰۱۰). در ژئوتوریسم، تمرکز ویژه ای بر روی اطلاع رسانی به توریست ها و جوامع محلی در مورد زمین از طریق تفسیر و آموزش زمین شناسی انجام می شود. مشاغل ژئوتوریسم معمولا توسط جوامع محلی انجام می شوند و انجام این کارها، برای ساکنین محلی شغل ایجاد می کند و نیروی کار و کمک های اقتصادی بزرگتری را به ارمغان می آورد.روبان و همکاران (۲۰۲۳) ژئوپارک های جهانی در توسعه انسانی بسیار بالا حضور پررنگی دارند، اما در با توسعه انسانی متوسط و پایین نسبتاً نادر هستند. لی[2] و همکاران (۲۰۲۱) مطالعه موردی با سه ژئوپارک جهانی یونسکو در آسیا نشان دادند که تعیین ژئوپارک جهانی یونسکو به فعالیت‌های اقتصادی جوامع محلی حیات بخشید و بازدیدکنندگان بیشتری را به مناطق مختلف آورد. علاوه بر این، ژئوپارک‌های جهانی یونسکو می‌توانند برندی با تصویر مکان‌های ارزشمند میراث زمین باشند، و جوامع محلی می‌توانند از این تصویر به عنوان یک استراتژی بازاریابی و همچنین ایجاد برندهای خود در کنار ژئوپارک‌ها استفاده کنند.

در دهه های اخیر، گردشگری پایدار و توسعه اقتصادی منحصراً در نیازهای جامعه محلی تأکید می‌کند. در این راستا، ایجاد ژئوپارک‌ها به عنوان یک شاخه مهم از گردشگری پایدار برای توسعه اقتصادی جامعه محلی مطرح شده است. ژئوپارک‌ها به عنوان مناطقی با مناظر طبیعی، آثار زمین‌شناسی، تنوع زیستی بالا و معابر گردشگری جاذبه برای گردشگران و مسافران هستند (آو[3]، ۲۰۲۳).

چابهار، با ثروت‌های طبیعی فراوان نظیر ساحل‌های زیبا، جزیره‌های خیره‌کننده، آب و هوای معتدل و پتانسیل‌های ژئوتوریسمی، یکی از مناطقی است که ایجاد ژئوپارک در آن می‌تواند تأثیر قابل توجهی بر توسعه اقتصادی جامعه محلی و گردشگری پایدار داشته باشد.

توسعه اقتصادی یک جامعه محلی و حفظ منابع طبیعی در آن با چالش‌هایی همراه است. ژئوپارک‌ها به عنوان یک راهبرد مناسب برای توسعه گردشگری پایدار و اقتصادی در چابهار مطرح شده‌اند. ایجاد ژئوپارک‌ها در این منطقه، علاوه بر حفظ منابع طبیعی، امکانات گردشگری، جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی باارزش و بهره‌برداری از آنها را نیز فراهم می‌کند. در این راستا، بررسی تأثیر ایجاد ژئوپارک در توسعه اقتصادی جامعه محلی و گردشگری پایدار در چابهار اهمیت زیادی دارد.ایجاد ژئوپارک در چابهار باعث ایجاد اشتغال و کاهش بیکاری در جامعه محلی می‌شود. با ورود گردشگران به این منطقه، نیاز به خدمات مختلفی مانند هتل‌ها، رستوران‌ها، فروشگاه‌ها، راه‌های ارتباطی و... ایجاد می‌شود که به ازای هر یک از آنها نیاز به نیروی کار محلی و سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری و توسعه ژئوپارک‌ها در چابهار، فرصت‌های اقتصادی جدیدی را برای جامعه محلی ایجاد می‌کند. این سرمایه‌گذاری می‌تواند به افزایش درآمد و در نتیجه بهبود شرایط اقتصادی مردم در این منطقه کمک کند. همچنین، با توسعه صنعت گردشگری، مشاغل مرتبط با آن مانند راهنمایان گردشگری، تولید و فروش محصولات محلی، هنرهای دستی و... تقویت می‌شوند و این باعث ایجاد اشتغال و رونق اقتصادی بیشتر در جامعه محلی می‌شود.

[2] Lee
[3] ou

ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

از دیگر اهمیت‌های ایجاد ژئوپارک در چابهار، حفاظت و مرمت منابع طبیعی و فرهنگی است. با توجه به اینکه چابهار دارای مناظر و آثار زمین‌شناسی منحصربه‌فردی است، ایجاد ژئوپارک می‌تواند به حفظ و مرمت این منابع کمک کند و از نابودی و تخریب آنها جلوگیری کند. این اقدام همچنین به حفظ تنوع زیستی موجود در این منطقه و نگهداری از آنها کمک می‌کند. از طرف دیگر، ایجاد ژئوپارک به جامعه محلی فرصت می‌دهد تا از جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی منطقه خود بهره‌برداری کنند و درآمدی از آنها کسب کنند، در حالی که همراه با حفظ طبیعت و فرهنگ منطقه باشد.همچنین، ایجاد ژئوپارک در چابهار می‌تواند به توسعه گردشگری پایدار کمک کند. با اجرای طرح‌های مدیریت مناسب و ارتقاء آگاهی افراد درباره حفاظت از محیط زیست و ثروت‌های طبیعی، گردشگران آگاه‌تر و مسئولانه‌تر عمل می‌کنند. این باعث حفظ محیط زیست و منابع طبیعی در بلندمدت می‌شود و به توازن بین توسعه اقتصادی و حفظ محیط زیست کمک می‌کند.در نهایت، ایجاد ژئوپارک‌ها در چابهار می‌تواند به ارتقای شهرت و شناخت این منطقه در سطح ملی و بین‌المللی کمک کند.

ژئوپارک

ژئوپارک به محدوده جغرافیایی مشخصی گفته می شود که واجد یک یا چند پدیده زمین شناسی خاص یا منحصر بفرد بوده و جاذبه های فرهنگی و طبیعی قابل توجهی نیز در این محدوده وجود داشته باشند. این مجموعه باید بر توسعه اقتصادی ناحیه تأثیرگذار بوده، دارای برنامه ها و تمهیدات حفاظتی ویژه بوده و طرح های مدیریتی مدون داشته باشند (امری کاظمی، ۱۳۹۸). طبق اطلاعات سایت یونسکو، تا تاریخ ۳۰ نوامبر ۲۰۲۳، تعداد ژئوپارکهای جهانی یونسکو در سراسر جهان به ۱۹۵ مورد رسیده است. این ژئوپارکها در ۴۸ کشور جهان واقع شده اند. ایران نیز دارای سه ژئوپارک جهانی یونسکو ایران شامل قشم، ارس و طبس هستد. ژئوپارک قشم در سال ۲۰۱۷ به ثبت جهانی رسید و شامل جزایر قشم و هنگام و محدوده جنگل حرا است. ژئوپارک های ارس و طبس در سال ۲۰۲۳ به ثبت جهانی رسیدند. ژئوپارکها، مناطقی با ارزش های زمین شناسی، زیست محیطی و فرهنگی هستند که برای حفاظت و توسعه پایدار گردشگری به ثبت می رسند.

ژئوپارک ها رویکردی نوین در توسعه گردشگری پایدار در ملاحظات آمایش سرزمین

ژئوپارک ها با حفاظت از ارزش های زمین شناسی و زیست محیطی، به حفظ محیط زیست کمک می کنند. این امر می تواند به کاهش تخریب محیط زیست و افزایش پایداری منطقه کمک کند(نایدنو[4]،۲۰۲۲).

ژئوپارک ها می توانند به افزایش آگاهی عمومی در مورد ارزش های زمین شناسی و زیست محیطی کمک کنند. این امر می تواند به ایجاد حس مسئولیت پذیری در مورد محیط زیست و افزایش حمایت از حفاظت از محیط زیست کمک کند (نیکولوا[5] وهمکاران،۲۰۱۹).

ژئوپارک ها می توانند فرصت های اقتصادی پایدار برای جوامع محلی ایجاد کنند. این امر می تواند به کاهش فقر و بهبود وضعیت زندگی در منطقه کمک کند (هنریکوئس[6] و همکاران،۲۰۲۰).

بنا به نظر شبکه ژئوپارک های جهانی یونسکو، حتی یک محدوده برجسته از نظر میراث زمین شناختی جهانی و همچنین منطقه ای با داشتن ژئوسایت های منحصر به فرد نمی تواند به عنوان ژئوپارک معرفی و مطرح شود؛ مگر اینکه آن منطقه برنامه ای جامع و همه جانبه برای توسعه پایدار جوامع محلی منطقه میزبان داشته باشد. توسعه پایدار در ژئوپارک از راه گردشگری پایدار با پیروی از بهترین روش های بین المللی در پایداری محیط زیست (به کارگیری، استاندارد کردن و مشارکت مردم محلی) به دست می آید؛ احترام به روش سنتی زندگی جوامع محلی به گونه ای که به آنها قدرت بخشد و حقوق بشر و کرامت آنها محترم شمرده شود. بدون حمایت مردم محلی یک ژئوپارک جهانی یونسکو موفق نخواهد شد. بنابراین ژئوپارک ها به عنوان ابتکاری نوین در توسعه گردشگری پایدار در جهان، با هدف نهایی رسیدن به توسعه پایدار جوامع محلی (اقتصادی، اجتماعی،

[4] Naydenov
[5] Nikolova
[6] Henriques

ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

فرهنگی، زیست محیطی)، می توانند نقش مهم و تأثیرگذاری در راستای دستیابی به اصول و اهداف بنیادین آمایش سرزمین داشته باشند (شکل (۲)).

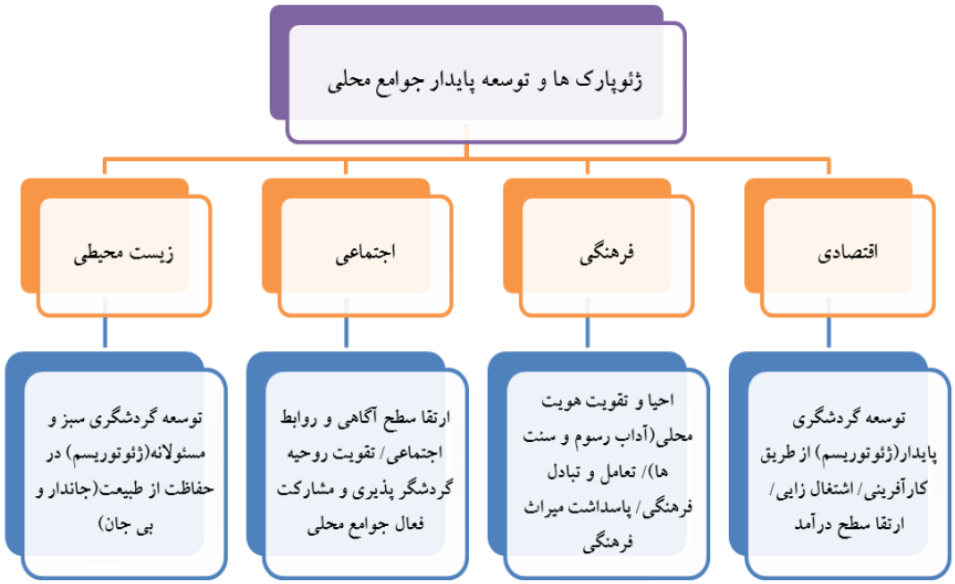

شکل (۲): نقش ژئوپارک ها در ابعاد مختلف توسعه پایدار (جدیدی و همکاران) ۷۱۶-۷۱۷ : ۱۳۹۶

اثرات اقتصادی توسعه ژئوتوریسم و ژئوپارک ها در شهرها، روستاها و مناطق کمتر توسعه یافته

توسعه ژئوتوریسم و تأسیس ژئوپارک ها تأثیرات مثبتی در بخش اقتصاد روستاها و جوامع و در نهایت شهرهای پیرامون و اقتصاد کلان خواهد داشت. تنوع بخشی به فعالیت های ژئوتوریسمی در مناطق روستایی و کمتر توسعه یافته شهری می توان موجب اشتغال زایی، کاهش فقر و ایجاد رفاه اجتماعی نسبی را در این کانون های کوچک جمعیتی فراهم آورد. مهمترین هدف راهبردی ژئوپارک ها، تشویق به انجام فعالیت های اقتصادی است. ژئوپارک ها با افزایش تعداد بازدیدکنندگان، نقش مهمی را در توسعه اقتصادی جوامع محلی بازی می کنند، با روی آوردن گردشگران به سمت ژئوپارک ها، سرمایه و پول نیز در همان جهت سرازیر می گردد، به علاوه ژئوپارک ها در صدور برخی محصولات مانند کشاورزی و صنایع دستی به مکان های دیگر نیز نقش داشته و از رونق صنایع و تولیدات محلی پشتیبانی می کنند (فری و همکاران،۲۰۱۶). ژئوتوریسم یک نوع توریسم اقتصادی است. ایجاد ژئوپارک در منطقه هزینه های گردشگران را ایجاد می کند و اثرات اقتصادی مفیدی بر جوامع محلی دارد. بازدید گردشگران از ژئوپارک‌ها باعث افزایش تقاضا برای کالاهای بومی و صنایع دستی محلی می شود و درآمد متنوعی برای افراد محلی به همراه دارد. توسعه ژئوتوریسم منجر به ایجاد اشتغال، درآمد و کاهش بیکاری در جامعه میزبان می شود. فعالیت‌های گردشگری سرمایه خصوصی را جذب می کند و درآمد مکملی برای جامعه میزبان ایجاد می کند. سرمایه گذاری در زیرساخت‌ها و تسهیلات گردشگری لازم برای ایجاد ژئوپارک، سرمایه راکد را جذب کرده و درآمد در نظام اقتصادی منطقه ایجاد می کند. همچنین، جذب سرمایه های خارجی نیز در این فعالیت ها انجام می شود. (جدیدی و بدری، ۱۳۹۶ : ۱۸۲۱).

روش تحقیق

روش تحقیق حاضر توصیفی-پیمایشی از نوع همبستگی است و از نظر هدف کاربردی و از نظر زمان مقطعی می باشد. جامعه پژوهش از میان بهره برداران تاسیسات گردشگری، جامعه محلی و پرسنل سازمان منطقه آزاد چابهار، به‌ویژه مدیریت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی سازمان می باشد که تعداد ۷۵ نفر انتخاب شد وروش نمونه گیری به صورت هدفمند و در دسترس بود. روش گرداوری اطلاعات مطالعات کتابخانه ای و میدانی است که در رابطه با مطالعات کتابخانه ای به توصیف

ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

متغیرها و در اطلاعات میدانی از پرسشنامه استفاده شد. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه می باشد که برای سنجش ایجاد ژئوپارک از ۴ سوال استفاده شد که به بررسی معرفی معیار زیبایی ظاهری، معیار علمی، معیار فرهنگی- تاریخی و معیار اجتماعی- اقتصادی منطقه برای کمک به ایجاد ژئوپارک می پردازد و طیف پاسخگویی به صورت خیلی زیاد ۵ تا خیلی کم ۱ می باشد. برای سنجش توسعه اقتصادی جامعه محلی از ۵ سوال استفاده شد که به بررسی ابعاد اشتغال ایجاد شده در منطقه، توزیع درامد، هزینه های گردشگری برای مدیریت محلی، تقاضا برای گردشگری و کیفیت زندگی اجتماعی می پردازد و طیف پاسخگویی به صورت خیلی زیاد ۵ تا خیلی کم ۱ می باشد، برای سنجش توسعه گردشگری جامعه محلی نیز از ۵ سوال تشکیل شد که به بررسی ابعاد استقرار هتل، اقامتگاه و کمپ های مناسب، اطلاع رسانی و تبلیغات برای شناساندن جاذبه گردشگری، وجود مراکز بهداشتی درمانی در مسیر، بسترسازی فرهنگی و اجتماعی، همکاری و استقبال ساکنین منطقه از گردشگران و اتصال به فناوری های نوین در حوزه گردشگری می پردازد و طیف پاسخگویی به سوالات براساس طیف ۵ گزینه ای لیکرت می باشد و جهت سنجش روایی از نظر چندین تن از اساتید استفاده شد که پس از برطرف کردن ایرادات، پرسشنامه نهایی بین جامعه نمونه توزیع شد. جهت تعیین پایایی از آلفای کرونباخ استفاده شد که در ادامه بیان شده است و جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم افزار spss نسخه ۲۲ و pls نسخه ۳ استفاده شد.

یافته ها

یافته ها و بحث

آزمون کولموگروف اسمیرنوف جهت بررسی نرمال بودن متغیرها

جدول (۱). نتایج آزمون نرمالیته کولموگروف- اسمیرنوف

متغیر	مقدارآماره	درجه معناداری
ایجاد ژئوپارک	۰.۰۱۸	۰.۱۲۹
توسعه اقتصادی	۰.۲۲۱	۰.۰۹۶
توسعه گردشگری	۰.۱۰۲	۰.۱۲۸

همان‌طور که مشخص است از آن‌جا که آماره آزمون بزرگ‌تر مساوی ۰/۰۵ برای کلیه متغیرهای مطالعه، بدست آمده است، در این صورت دلیلی برای رد فرض صفر مبتنی بر اینکه داده نرمال است، وجود نخواهد داشت. به عبارت دیگر توزیع داده‌ها نرمال خواهند بود.

جدول ۲. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	نتیجه
ایجاد ژئوپارک	۲.۹۴	پایین تر از حد متوسط ۳
توسعه اقتصادی	۳.۱۲	بالاتر از حد متوسط ۳
توسعه گردشگری	۳.۰۵	بالاتر از حد متوسط ۳

شکل ۱ و ۲ خروجی های مدل در حالت تخمین استاندارد و معناداری ظرایب و پارامترهای به دست آمده مدل را نشان می دهد که تمامی ضرایب به دست آمده معنادار شده اند. مبنای تایید شدن یا رد شدن فرضیه های پژوهش بررسی مدل در حالت ضرایب معناداری است. با توجه به موارد گفته شده کلیه ی فرضیه های پژوهش مورد تایید می باشد. نتایج بررسی فرضیه های تحقیق در جدول بیان شده است.

ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

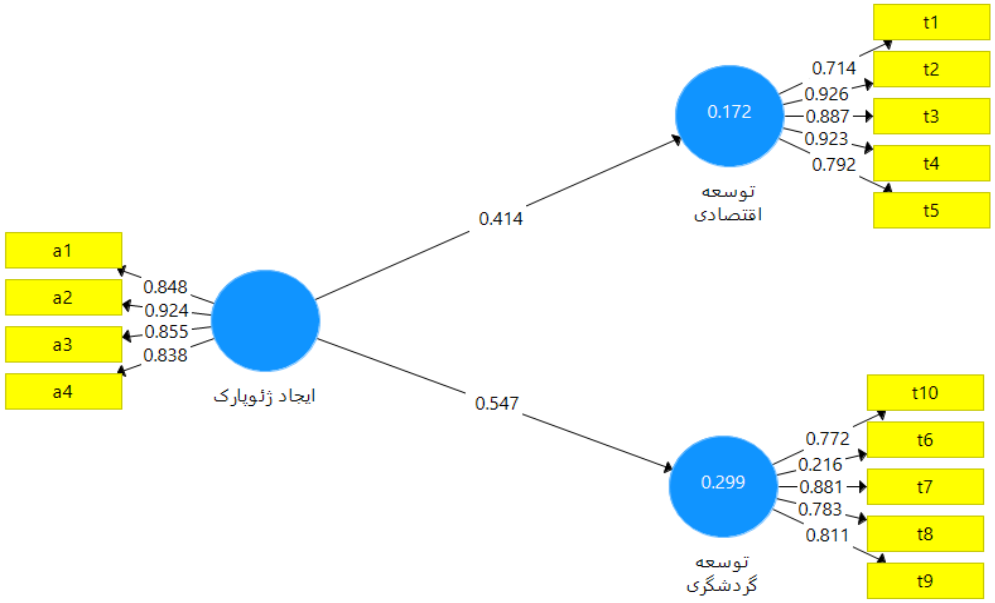

شکل(۳). مدل تحقیق در حالت تخمین استاندارد

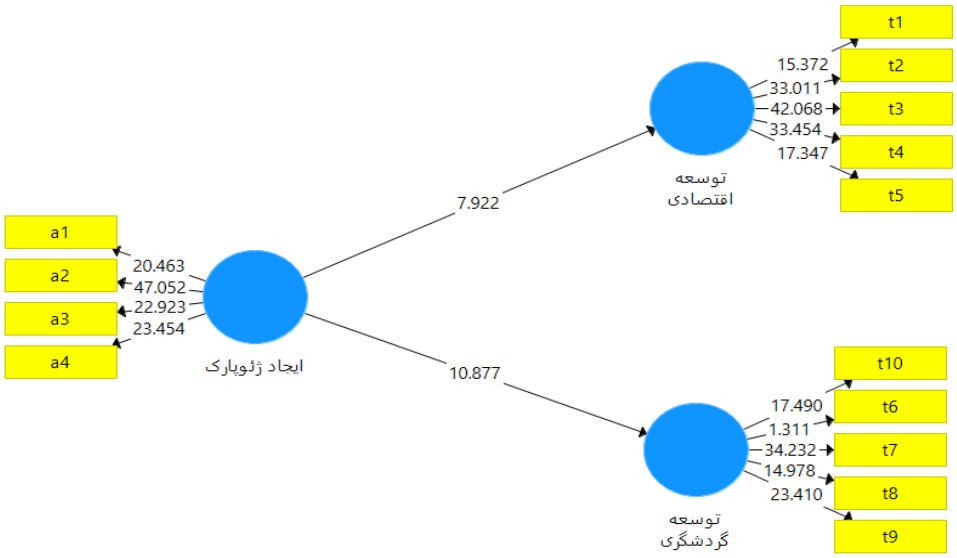

شکل(۴). مدل تحقیق در حالت ضرایب معناداری

رتبه بندی مولفه های مربوط به متغیرهای مستقل و وابسته تحقیق

در این بخش از تحقیق هر کدام از مؤلفه های مربوط که برای اندازه گیری مدل استفاده شده‌اند از طریق بارعاملی و اعداد معناداری رتبه بندی شده است که نتایج ان در جدول زیر بیان شده است.

جدول(۳). رتبه بندی مولفه های مروبط به متغیرهای مستقل و وابسته تحقیق

توسعه اقتصادی	بار عاملی	اعدادمعناداری	رتبه بندی
میزان اشتغال ایجاد شده در منطقه	۰.۷۱۴	۱۵.۳۷۲	۵
میزان توزیع درامد	۰.۹۲۶	۳۳.۰۱۱	۱
میزان هزینه های گردشگری برای مدیریت محلی	۰.۸۸۷	۴۲.۰۶۸	۳

ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

توجه به میزان تقاضا برای گردشگری	۰.۹۲۳	۳۳.۴۵۴	۲
کمک به ارتقای کیفیت زندگی اجتماعی	۰.۷۹۲	۱۷.۳۴۷	۴
ایجاد ژئوپارک	بار عاملی	اعدادمعناداری	رتبه بندی
معرفی معیار زیبایی ظاهری منطقه برای کمک به ایجاد ژئوپارک	۰.۸۴۸	۲۰.۴۶۳	۳
معرفی معیار علمی منطقه برای کمک به ایجاد ژئوپارک	۰.۹۲۴	۴۷.۰۵۲	۱
معرفی معیار فرهنگی- تاریخی منطقه برای کمک به ایجاد ژئوپارک	۰.۸۵۵	۲۲.۹۲۳	۲
معرفی معیار اجتماعی- اقتصادی منطقه برای کمک به ایجاد ژئوپارک	۰.۸۳۸	۲۳.۴۵۴	۴
توسعه گردشگری	بار عاملی	اعدادمعناداری	رتبه بندی
استقرار هتل، اقامتگاه و کمپ های مناسب	۰.۷۷۲	۱۷.۴۹۰	۴
اطلاع رسانی و تبلیغات برای شناساندن جاذبه گردشگری	۰.۲۱۶	۱.۳۱۱	۵
وجود مراکز بهداشتی درمانی در مسیر	۰.۸۸۱	۳۴.۲۳۲	۱
بسترسازی فرهنگی و اجتماعی، همکاری و استقبال ساکنین منطقه از گردشگران	۰.۷۸۳	۱۴.۹۷۸	۳
اتصال به فناوری های نوین در حوزه گردشگری	۰.۸۱۱	۲۳.۴۱۰	۲

جدول(۴). خلاصه نتایج فرضیه های تحقیق

فرضیه تحقیق	عدد معناداری	ضریب اثر استاندارد	نتیجه
ایجاد ژئوپارک در توسعه اقتصادی جامعه محلی چابهار تاثیر دارد.	۷.۹۲۲	۰.۴۱۴	تایید
ایجاد ژئوپارک در توسعه گردشگری جامعه محلی چابهار تاثیر دارد.	۱۰.۸۷۷	۰.۵۴۷	تایید

در این بخش فرضیه های تحقیق مورد بررسی قرار گرفتند و فرضیه های تحقیق مورد تایید قرار گرفتند و در ادامه شاخص های مربوط به برازش مدل به همراه مقادیر مطلوب آن امده است.

جدول(۵). شاخص های برازش مدل تحقیق

معیار متغیر	آلفا کرونباخ	rho_A	پایایی مرکب	میانگین واریانس استخراج شده (AVE)
ایجاد ژئوپارک	0.949	0.956	0.955	0.522
توسعه اقتصادی	0.950	0.962	0.955	0.526
توسعه گردشگرری	0.923	0.940	0.937	0.516

مقدار آلفای کرونباخ، آزمون پایایی ترکیبی، ضریبRho بالاتر از ۰/۷ نشانگر پایایی قابل قبول است و AVE (میانگین واریانس استخراجی) برای این شاخص حداقل مقدار ۰/۵ درنظر گرفته شده است.

جدول ۶. جدول ماتریس سنجش روایی واگرا به روش فورنل و لارکر

	ایجاد ژئوپارک	توسعه اقتصادی	توسعه گردشگری
ایجاد ژئوپارک	0.644		
توسعه اقتصادی	0.580	0.863	
توسعه گردشگری	0.559	0.769	0.818

ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

طبق نتایج حاصل از جدول ۴، برای تست روایی واگرا از ازمون فورنر و لارکر استفاده می شود. روایی واگرای قابل قبول یک مدل حاکی از آن است که یک سازه در مدل تعامل بیشتری با شاخص های خود دارد تا با سازه های دیگر. فورنل و لارکر (۱۹۸۱) بیان می کنند: روایی واگرا وقتی در سطح قابل قبول است که میزان AVE برای هر سازه بیشتر از واریانس اشتراکی بین آن سازه و سازه های دیگر در مدل باشد. در PLS، بررسی این امر به وسیله یک ماتریس صورت می گیرد، مدل در صورتی روایی واگرایی قابل قبولی دارد که اعداد مندرج در قطر اصلی از مقادیر زیرین خود بیشتر باشند (داوری و رضازاده، ۱۳۹۳، ۸۴). مقادیر مربوط با آزمون فورنل و لارکر در جدول ۴ گزارش شده است که بیانگر اعتبار قوی مدل است.

نتیجه گیری

ژئوپارک می تواند نقش مهمی در توسعه اقتصادی جامعه محلی چابهار داشته باشد. ایجاد ژئوپارک ها در این منطقه می تواند به عنوان یک مقصد گردشگری جذاب عمل کند و گردشگران را به سمت چابهار جذب کند. این منجر به افزایش درآمد و اشتغال محلی می شود. همچنین ساخت و توسعه ژئوپارک ممکن است نیازمند همکاری با جامعه محلی باشد که می تواند ارتباطات فرهنگی و اجتماعی را ایجاد کرده و به توسعه مشارکتی و پایدار منطقه کمک کند توسعه یک ژئوپارک در چابهار می تواند تأثیرات مثبتی روی اقتصاد محلی داشته باشد. در زیر تعدادی از این تأثیرات را می توان ذکر کرد. ایجاد اشتغال ساخت و بهره برداری از ژئوپارک نیازمند نیروی انسانی در بخش های مختلف است این ایجاد اشتغال برای جامعه محلی فرصت های کاری جدید را ایجاد می کند و به کاهش بیکاری و افزایش درآمد افراد کمک می کند. رونق صنایع مرتبط احداث ژئوپارک به منزله تحریک تقاضای گردشگران برای خدمات و محصولات مرتبط می باشد، این شامل هتل ها، رستوران ها، فروشگاه ها، مغازه ها و صنایع دستی محلی می شود. این افزایش تقاضا به صنعت های محلی رونق می بخشد و از طریق زنجیره تأمین ارتباطات محلی را تقویت می کند. افزایش درآمد مالیاتی با افزایش فعالیت های اقتصادی در چابهار درآمد مالیاتی نیز افزایش می یابد درآمد حاصل از مالیات ها می تواند برای توسعه زیرساخت ها بهبود خدمات عمومی آموزش و بهداشت محلی و سایر پروژه های اجتماعی و اقتصادی مورد استفاده قرار گیرد. حفظ و نگهداری منابع: طبیعی ژئوپارک ها به عنوان محیط های حفاظت شده مورد توجه قرار می گیرند. این منجر به حفظ و حراست از منابع طبیعی و محیط زیست محلی می شود این نگهداری منابع طبیعی به نفع جامعه محلی است و می تواند منابعی برای توسعه پایدار ارزشمند فراهم کند ترویج فرهنگ و آموزش ژئوپارک ها بیشتر از یک مقصد گردشگری هستند آنها مکان هایی هستند که فرهنگ، تاریخ و جغرافیای محلی را به نمایش می گذارند و می توانند به ترویج آموزش و آگاهی جامعه محلی درباره میراث طبیعی و فرهنگی کمک کنند یافته های تحقق با تحقیقات مکدونالد و جلیفی (۲۰۰۳)، کریج (۲۰۰۶) و سزابو (۲۰۰۵) آلن و شاواندشت (۲۰۱۷)؛ ترابی فارسانی) (۲۰۱۴) همخوانی دارد.

ژئوپارک ها به دلیل منحصر به فرد بودن تشکیلات، طبیعی مناظر زیبا تنوع بیولوژیکی و ارزش های فرهنگی و تاریخی بازدیدکنندگان زیادی را به خود جذب می‌کنند. این منجر به افزایش تعداد گردشگران و درآمد گردشگری محلی می شود. ساخت و بهره برداری از ژئوپارک نیازمند نیروی انسانی در بخش های مختلف است. این ایجاد اشتغال برای جامعه محلی فرصت های کاری جدید را ایجاد می کند و به کاهش بیکاری و افزایش درآمد افراد کمک می کند. افزایش تعداد گردشگران منجر به رشد صنایع محلی مرتبط می شود. مثلاً رستوران‌ها، هتل‌ها، فروشگاه ها، مراکز خدماتی و صنایع دستی محلی می‌توانند از افزایش تقاضا و درآمد گردشگران بهره‌مند شوند این امر سبب رونق اقتصادی و توسعه صنایع محلی در چابهار می‌شود. چابهار منطقه ای است که دارای میراث فرهنگی و طبیعی بسیار غنی است، ایجاد ژئوپارک در این منطقه می تواند به حفظ و مرمت این میراث ها کمک کند و آنها را به نمایش بگذارد این امر باعث افزایش آگاهی جامعه محلی حفظ شناخت آنها در میان گردشگران می شود. برای استقبال از تعداد زیادی گردشگر نیاز به توسعه و زیر ساخت های گردشگری مانند هتل ها، راه ها، پارکینگ تامین آب و برق و سایر امکانات مربوطه وجود دارد.

یافته‌های تحقق با تحقیقات مکدونالد و جلیفی (۲۰۰۳)، کریج (۲۰۰۶) و سزابو (۲۰۰۵) آلن و شاواندشت (۲۰۱۷)؛ ترابی فارسانی (۲۰۱۴)، الفسدتیر و دولینگ (۲۰۱۴)، هگگی (۲۰۰۹) وارتیتی و همکاران (۲۰۰۹) و لی و چین (۲۰۰۸) هولزنر

ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

(۲۰۱۱)، تانگ و جانگ (۲۰۰۹)، جدیدی (۱۳۹۶)، تقیلو و همکاران (۱۳۹۵) ممیز و همکاران (۱۳۹۱) جمینی (۱۳۹۶) همخوانی دارد.

ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

منابع و مراجع

[۱] ابهری، بهروز(۱۳۸۴)، نقش صنعت توریسم بر متغیرهای کالن اقتصادی، مجموعه مقالات همایش ظرفیت های اقتصادی ایران با تأکید بر وضعیت گردشگری ایران در بستر جهانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد فیروزکوه.

[۲] اعظمی، موسی؛ جلیلیان، سارا و هاشمی امین، ناهید (۱۳۹۴)، تحلیل آثار اجتماعی، اقتصادی و محیطی گردشگری پایدار (مطالعه موردی: روستای نوره)، مجله ی برنامه ریزی و توسعه گردشگری، سال۴، شماره ۱۴، صص۱۵۴-۱۷۴

[۳] امری کاظمی، علی رضا (۱۳۹۸).۱۳۰ اطلس توانمندی های ژئوپارک و ژئوتوریسم ایران، سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور

[۴] بدری کللو، نازنین، (۱۴۰۱)، ژئوپارک‌ها رویکردی نوین در توسعه گردشگری پایدار، پنجمین همایش ملی انجمن کواترنری ایران، تهران

[۵] بدری، علی؛ مطیعی، سید حسن؛ سلمانی، محمد و علیقلی زاده فیروز ججانی، ناصر (۱۳۸۸)، اثرات اقتصادی گردشگری بر نواحی روستایی مطالعه موردی نواحی روستایی بخشش مرکزی نوشهر، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه ای، شماره۱۲، صص.۳۵-۱۳

[۶] بروجردی‌زاده، نسیم (۱۳۹۳)، مقایسه گردشگری ایران با کشورهای اسلامی (مطالعه موردی: ترکیه،مالزی، ایران) و ارائه راهکارهای توسعه گردشگری در ایران، پایان نامه دوره کارشناسی، دانشگاه پیام نور واحد گرم دره

[۷] پوراحمد، احمد، حسینی، علی، اروجی، حسن، علیزاده، محمد (۱۳۹۲)، الویت سنجش راهبردهای توسعه گردشگری فرهنگی در منطقه الموت قزوین، پژوهش های جغرافیای انسانی، دوره ۴۵، شماره سوم، صص ۱ -۱۷

[۸] جدیدی، رضا؛ کریم زادگان، حسن؛ بدری، نازنین (۱۳۹۶)، نقش ژئوپارک ها در ملاحظات گردشگری آمایش سرزمین؛ مطالعه موردی: ایجاد ژئوپارک در استان لرستان، سال بیست و هفتم، شماره

[۹] رضوانی، علی اصغر (۱۳۸۲)، جغرافیا و صنعت توریسم، جلد اول، چاپ پنجم، تهران، انتشارات دانشگاه پیام نور. طیبی، سید کمیل، بابکی، روح اله، جباری، امیر (۱۳۸۶)، بررسی رابطه توسعه گردشگری و رشد اقتصادی در ایران (۱۳۳۸- ۱۳۸۳)، پژوهش نامه علوم انسانی و اجتماعی (ویژه اقتصاد)، سال هفتم، شماره بیست و ششم، دانشگاه مازندران

[۱۰]رمضان زاده لسبوئی، مهدی، حیدری، زهرا، گلین شریف دینی، جواد (۱۳۸۹)، امنیت و توسعه فعالیت های گردشگری در شهرهای ساحلی (مطالعه موردی: سواحل شهر رامسر)، مجموعه چکیده مقاله های همایش ملی امنیت در شهرهای ساحلی، فرماندهی انتظامی استان هرمزگان- دفتر تحقیقات کاربردی.

[۱۱]سقایی مهدی، علیزاده، سیددانا (۱۳۹۲)، امکان سنجی محصول گردشگری روستایی در شهرستان پاوه، فصلنامه فضای جغرافیایی، دوره ۱۳، شماره ۴۱ ، صص ۱ -۲۰

[۱۲]شهابیان، پویان (۱۳۹۰). بررسی نقش و اثرات گردشگری شهری در توسعه پایدار شهر؛ با تاکید بر ادراک ساکنان. معماری و شهرسازی آرمان شهر، ۴(۷)، ۱۲۱-۱۳۲.

[۱۳]شیبانی نیا، کفاح؛ عبدالهی، صدیقه و محمد زاده، مرجان (۱۴۰۰)، مروری بر گردشگری و اثرات آن؛ گامی به سوی توسعه پایدار، فصلنامه انسان و محیط زیست، شماره، ۵۸ صص.۲۱۳-۲۰

[۱۴]فنی، زهره، علیزاده طولی، محمد و زحمتکش، زینب (۱۳۹۳)، تاثیرات گردشگری بر توسعه پایدار شهری از نظر ساکنان (مورد مطالعه: جزیره قشم)، فصلنامه علمی ـ پژوهشی مطالعات مدیریت گردشگری سال نهم، شماره۲.۷۲-۳۶صص

[۱۵]کارگر، بهمن(۱۳۸۶)، توسعه شهرنشینی و صنعت گردشگری در ایران (از مفهوم تا راه کار)، جلد اول، چاپ اول، تهران، انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح

[۱۶]کاظمی، مصطفی، پور، سمیرا، سعادت یار، فهیمه سادات، بیطرف، فاطمه (۱۳۹۱)، تأثیر تصویر ذهنی گردشگران بر ارزش ادراک شده از شهرهای ساحلی دریای خزر با تاکید بر نقش واسط کیفیت عوامل ادراک شده، مجله پژوهش و برنامه ریزی شهری، سال دوم، شماره ششم، صص ۱۹ -۳۴

[۱۷]کاظمی، مهدی (۱۳۸۷)، تحلیل ادراک شهروندان زاهدانی در توسعه گردشگری چابهار، فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیا و توسعه، پاییز و زمستان، شماره پیاپی ۱۲، دانشگاه سیستان و بلوچستان

[۱۸]گی، چاک وای (۱۳۸۶)، جهانگردی در چشم انداز جامع، ترجمه علی پارساییان و سید محمد اعرابی، جلد اول، چاپ چهارم، تهران، دفتر پژوهش های فرهنگی.

[۱۹]محمدی، ناصر (۱۳۹۸)، ژئوتوریسم و جاذبه های گردشگری ژئوپارک در جزیره قشم، همایش ملی قشم و چشم انداز آینده.

ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

[۲۰]یونسکو. (۲۰۲۳، ۳۰ نوامبر). ژئوپارک‌های جهانی یونسکو. [وب‌سایت].

[21] Frey ML, Schefer K, Büchel G, Patzak M. 2016. Geoparks — a regional, European and global policy. In Geotourism, Dowling R, Newsome D (eds). . Elsevier, Ltd.: Oxford; 96–117.

[22] Henriques, M., Castro, A., Félix, Y., & Carvalho, I. (2020). Promoting Sustainability In A Low Density Territory Through Geoheritage: Casa Da Pedra Case-Study (Araripe Geopark, Ne Brazil). Resources Policy, 67, 101684. Https://Doi.Org/10.1016/J.Resourpol.2020.101684.

[23] Lee YuJin, Ramasamy Jayakumar .(2021). Economic impact of UNESCO Global Geoparks on local communities: Comparative analysis of three UNESCO Global Geoparks in Asia, International Journal of Geoheritage and Parks Volume 9, Issue 2, June 2021, Pages 189-198

[24] Lee, Y., & Jayakumar, R. (2021). Economic Impact Of Unesco Global Geoparks On Local Communities: Comparative Analysis Of Three Unesco Global Geoparks In Asia. . Https://Doi.Org/10.1016/J.Ijgeop.2021.02.002.

[25] Naydenov, K. (2022). Geoparks As A Basis For The Integrated Conservation Of Ecosystems, Cultural Heritage, And Development Of Ecotourism. Sgem International Multidisciplinary Scientific Geoconference Expo Proceedings. Https://Doi.Org/10.5593/Sgem2022/5.1/S20.026.

[26] Nikolova, V., & Sinnyovsky, D. (2019). Geoparks In The Legal Framework Of The Eu Countries. Tourism Management Perspectives. Https://Doi.Org/10.1016/J.Tmp.2018.11.007.

[27] Ou, G. (2023). A Preliminary Discussion On Geological Tourism Teaching. Journal Of Advances In Education And Philosophy. Https://Doi.Org/10.36348/Jaep.2023.V07i02.001.

[28] Ruban Dmitry A. a, Anna V. Mikhailenko b, Natalia N. Yashalova c, Alexey V. Scherbina a.(2023). Global geoparks: Opportunity for developing or “toy” for developed?, International Journal of Geoheritage and ParksVolume 11, Issue 1, March 2023, Pages 54-63